

2. Даньков Альберт Анатольевич. Обеспечение баланса публичных и частных интересов в сфере правосудия: диссертация ... кандидата юридических наук: 12.00.01 / Даньков Альберт Анатольевич; [Место защиты: Российская академия правосудия]. - Москва, 2014. - 238 с.
3. Кодекс адміністративного судочинства України // Голос України від 23.08.2005 № 158.
4. Окольский А. Состязательный процесс в уставе гражданского судопроизводства 20 ноября 1864 года: Март и апрель // Журнал гражданского и уголовного права: Март и апрель. Издание С.-Петербургского Юридического Общества. - С.-Пб.: Тип. Правительствующего Сената, 1880, Кн. 2. - С. 161-196.
5. Руда Тетяна Володимирівна. Докази і доказування в цивільному процесі України і США: порівняльно-правовий аналіз. — Дисертація канд. юрид. наук: 12.00.03, Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. - К., 2012.- 210 с.
6. Тихомиров Ю.А. Публичное право. Учебник. — М.: Издательство БЕК, 1995. — 496 с.
7. Томина А.П. Принцип объективной истины в гражданском процессуальном праве (исторический аспект) // Вопросы российского и международного права. — 2012. — № 2. — С. 72-84.
8. Чистякова О.П. Проблема активности суда в гражданском процессе РФ. Дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 / О.П. Чистякова - М., 1997. - 195 с.

УДК 342.95

Скрипник О. Г., суддя Амур-Нижньодніпровського районного суду м. Дніпропетровська

Адміністративні процедури, спрямовані на реалізацію заборони втручання у здійснення правосуддя

Стаття присвячена визначенню кола правових процедур, спрямованих на реалізацію заборони втручання у здійснення правосуддя, які можна вважати адміністративними, характеристиці їх як адміністративних, визначенню їх характерних рис.

Ключові слова: адміністративна процедура, правосуддя, втручання у здійснення правосуддя, суд, суддя, об'єднання суддів.

Статья посвящена определению круга правовых процедур, направленных на реализацию запрета на вмешательство в осуществление правосудия, которые можно считать административными, характеристике их как административных, определению их характерных черт.

Ключевые слова: административная процедура, правосудия, вмешательство в осуществление правосудия, суд, судья, объединения судей.

The article is devoted to definition of the scope of legal procedures aimed at the implementation of the interference in the administration of justice prohibition that can be considered as administrative, characterizing them as administrative, determining of their features.

Keywords: administrative procedure, justice, interference in the administration of justice, court, judge.

Актуальність. Заборона втручання у здійснення судочинства розглядається в юридичній літературі як одна з гарантій незалежності суддів. [1, 54]. Дослідники стану незалежності судів і суддів відмічають значну кількість випадків втручання у здійснення правосуддя у 2013 р. [2, 21-25]. На сьогоднішній день це залишається актуальною проблемою, про що свідчать численні інтернет-джерела. Не вдаючись до їх

детального дослідження, уявлення про розміри такого втручання можна скласти виходячи з положень рішення Ради суддів України «Щодо втручання у здійснення правосуддя» від 04.06.2015 р. № 53 (далі – рішення «Щодо втручання у здійснення правосуддя»), з яких випливає наявність численних фактів втручання у діяльність суддів з метою перешкодити виконанню ними службових обов'язків [3]. Причин такої ситуації чимало, і чільне місце серед них займають причини процедурного характеру, а саме недоліки у правовому регулюванні процедур реалізації суддею своїх повноважень у таких випадках. Про існування цих недоліків можна зробити висновок з робіт окремих дослідників, які прямо вказують на конкретні недоліки у регулюванні вказаних процедур, а також на те, що вони перешкоджають ефективному застосуванню цих процедур [4, 9-10]. Як наслідок – в значній кількості випадків відмічається бездіяльність суддів при реалізації таких повноважень, як звернення до правоохоронних органів із повідомленням про втручання у здійснення правосуддя; притягнення до адміністративної відповідальності за ст. 185-3 Кодексу України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. № 8073-Х (далі – КУпАП) [5; 3]. Вказане свідчить про доцільність формування нового підходу розуміння вказаних процедур, а саме – розуміння їх як адміністративних процедур із подальшим вдосконаленням на цій основі їх законодавчого регулювання.

Аналіз останніх досліджень. Теоретичне підґрунтя сучасного розуміння адміністративних процедур склали наукові здобутки В.Б. Аверьянова, Д.М. Бахраха, Ю.П. Битяка, О.М. Бандурки, Е.Ф. Демського, В.П. Тимошука, О.С. Лагоди, О.М. Соловйової. Останніми роками також мають місце дослідження, присвячені як загальним питанням адміністративних процедур (Ю.М. Фролов [6], С.Г. Братель [7], Ю.Ю. Басова [8]), так і окремим напрямкам застосування цього поняття (О.І. Миколенко [9], О.М. Шевчук [10], В.Р. Біла [11], Р.Х. Гусейнов [12]). В контексті цього дослідження особливу увагу привертає дисертаційне дослідження В.В. Щепоткіної «Адміністративні процедури в діяльності суддів і суддів» (2014 р.). Втім, вказане дослідження охоплює своїм предметом тільки ті процедури, які стосуються організації судочинства [13, 12], а тому питання досліджуваних процедур не дістали в її роботі повного висвітлення. Попри вказану увагу до питань адміністративних процедур, правова природа та специфіка саме адміністративних процедур, спрямованих на реалізацію заборони втручання у здійснення правосуддя не була досліджена в необхідному обсязі.

Метою цієї статті є визначення кола правових процедур, спрямованих на реалізацію заборони втручання у здійснення правосуддя, які можна вважати адміністративними, характеристика їх як адміністративних, визначення їх характерних рис.

Основний матеріал. Вичерпного визначення втручання в здійснення правосуддя на сьогоднішній день остаточно ще не сформовано. Найбільш узагальненого висновку можна дійти виходячи з позиції авторів науково-практичного коментаря ст. 376 Кримінального кодексу України від 05.04.2001 р. № 2341-III (далі – КК України) [14], яка називається «Втручання в діяльність судових органів» щодо об'єктивної сторони цього злочину. Зокрема, виділяються наступні ознаки: активний характер поведінки – дії; вплив на свідомість і волю судді, незалежно від форм такого впливу; особлива спрямованість – на перешкодження законній діяльності судді, і у зв'язку з цим – незаконність (за цією ознакою втручання відрізняється від дій, які хоча й спрямовані на зміну поведінки судді, але вчиняються в передбаченому законом порядку – подання скарг, клопотань, заяв, тобто поведінка судді може варіюватись, але в рамках закону); конкретний характер, тобто спрямованість на схилення судді до вчинення (невчинення)

дій процесуального характеру чи постановлення судового рішення за конкретним провадженням [15, 853-854]. Втручання у роботу суддів називається чинником, що призводить до дестабілізації діяльності судової влади, руйнації сподівання суспільства на ефективності діяльності судових органів. У підсумку такі явища становлять загрозу утвердженню в Україні принципу верховенства права, підривають основи правопорядку в державі, завдають непоправної шкоди авторитету України на міжнародну рівні, як держави, яка здатна дотримуватися положень законів [3].

На сьогоднішній день однією з найбільш підтриманих є позиція, відповідно до якої під адміністративною процедурою розуміють встановлений адміністративно-процесуальними нормами порядок діяльності уповноважених суб'єктів щодо розгляду і вирішення індивідуально-визначених адміністративних справ [16, 269-270]. Ознаками адміністративних процедур є: 1) публічний характер та особливий суб'єктний склад; 2) нормативний характер; 3) індивідуальний характер; 4) безспірний характер, який вбачається в тому, що в порядку адміністративних процедур не вирішуються суперечки і не розглядаються скарги осіб на дії та рішення публічної адміністрації; 5) стадійний характер; 6) особлива спрямованість — на забезпеченні реалізації прав або обов'язків певного суб'єкту правовідносин у сфері державного управління; адміністративна процедура завершується прийняттям відповідного нормативного акту, обов'язкового для виконання [6, 696]. С.Г. Братель доповнює зазначені ознаки наступними: застосування в публічній сфері; регулювання порядку здійснення правозастосовної діяльності; охоплення управлінської діяльності позитивної спрямованості [7, 67]. Не оспорюючи зазначені наукові позиції стосовно ознак адміністративних процедур в цілому, слід висловити певні зауваження. По-перше, як випливає з положень теорії адміністративного права, за результатами адміністративної процедури може бути прийнято не тільки нормативний акт, але й індивідуальний адміністративний акт, укладено адміністративний договір або вчинено технічну дію адміністрації. Крім того, в юридичній літературі розходяться також позиції з приводу такої ознаки адміністративної процедури, як безспірність. Адже, виділяються такі види адміністративної процедури як «спірні» [16, 270]. Враховуючи вказане, для цього дослідження слід прийняти за основу викладене вище розуміння адміністративної процедури із висловленими зауваженнями.

При подальшому дослідженні адміністративних процедур, що спрямовані на реалізацію заборони втручання у здійснення правосуддя слід виходити з такої ключової ознаки адміністративних процедур, як їх мета — забезпечення реалізації прав або обов'язків. Такий підхід передбачає необхідність визначення відповідних повноважень судді, які реалізуватимуться через вказані процедури. Аналіз чинного законодавства, наукових робіт дослідників проблем, пов'язаних із запобіганням втручання у здійснення правосуддя дає підстави стверджувати про наявність у судді наступних повноважень:

- звертатися з повідомленням про втручання до органів суддівського самоврядування та правоохоронних органів після того, як йому стало відомо про таке втручання (ч. 3 ст. 48, п. 8 ч. 5 ст. 55 Закону України «Про судоустрій та статус суддів» від 07.07.2010 р. № 2453-VI (далі — Закон «Про судоустрій і статус суддів») [17]);

- за наявності підстав — вирішувати питання щодо притягнення винної особи до адміністративної відповідальності за ст. 185-3 КУпАП (ст. 221, ч. 1 ст. 221-1 КУпАП) [4, 8];

- оскаржити рішення Вищої кваліфікаційної комісії суддів України про притягнення його до дисциплінарної відповідальності до Вищої ради юстиції або до суду в порядку, передбаченому Кодексом адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р.

№ 2747-IV [18] (щодо судді місцевого чи апеляційного суду) (ч. 1 ст. 99 Закону «Про судоустрій та статус суддів»). Дане повноваження може бути використане, зокрема якщо суддя вважає, що вказане рішення винесено з метою тиску на нього, втручання в його діяльність;

- звернутись із заявою до органів внутрішніх справ щодо застосування заходів для забезпечення безпеки судді, членів його сім'ї, збереження їхнього майна (ч. 1, 3 ст. 138 Закону «Про судоустрій та статус суддів»; ч. 1 ст. 16 Закону України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» від 23.12.1993 р. № 3781-XII [19]) [4].

Разом із тим, вказаним не вичерпуються повноваження судді, що спрямовані на реалізацію заборони втручання у здійснення правосуддя. Пунктом 1 ч. 2 ст. 55 Закону «Про судоустрій та статус суддів» передбачено право судді брати участь у суддівському самоврядуванні, організаційними формами якого є збори суддів, Рада суддів України та, з'їзд суддів України (ч. 1 ст. 125 вказаного Закону). До повноважень усіх вказаних організаційних форм входить, зокрема, звернення з пропозиціями щодо питань діяльності суду до органів державної влади та органів місцевого самоврядування, які зобов'язані розглянути ці пропозиції і дати відповідь по суті (ч. 7 ст. 126, п. 7 ч. 2 ст. 127, п. 7 ч. 5 ст. 131 Закону «Про судоустрій та статус суддів»). Відповідно до п. 2 ч. 4 ст. 124 вказаного Закону, до завдань суддівського самоврядування віднесено, зокрема, зміцнення незалежності судів, суддів, захист від втручання в їхню діяльність. Системний аналіз норм ст.ст. 1, 3, 12 Закону України «Про звернення громадян» від 02.10.1996 р. № 393/96-ВР (далі – Закон «Про звернення громадян») [20] у взаємозв'язку із положеннями р. 7 Закону «Про судоустрій та статус суддів» дозволяє стверджувати, що правовою основою для врегулювання порядку розгляду таких звернень є Закон «Про звернення громадян».

З метою, зокрема, захисту своїх прав та інтересів судді можуть утворювати громадські об'єднання та брати участь у них (п. 2 ч. 2 ст. 55 Закону «Про судоустрій та статус суддів»). На сьогоднішній день таким об'єднанням є Всеукраїнська громадська організація «Асоціація суддів України» (далі – Асоціація) [21]. Відповідно до п. 3.2 чинної редакції Статуту Асоціації, на Асоціацію покладаються, зокрема такі завдання: сприяння здійсненню незалежного моніторингу з питань розвитку та зміцнення суддівської незалежності; сприяння розробці та оприлюдненню пропозицій щодо розвитку громадянського суспільства в Україні; сприяння організації міжнародного співробітництва суддів України. З метою виконання вказаних завдань Асоціація: організує і проводить освітні і наукові конференції, семінари та інші заходи, що спрямовані на сприяння розвитку громадянського суспільства, забезпечення незалежності судів і суддів; сприяє налагодженню міжнародних правових контактів, проведенню міжнародних симпозиумів, сприяє розвитку новітніх наукових досліджень права та розповсюдженню конференцій з питань права. Слід зауважити, що реалізація інших напрямків діяльності Асоціації теж можуть мати істотне значення для запобігання втручання у здійснення правосуддя.

З метою реалізації вказаних та інших напрямків своєї діяльності Асоціація має право направляти звернення, які мають бути розглянуті в порядку, передбаченому законодавством, зокрема – Законом «Про звернення громадян» [22].

Не вдаючись до детального перерахування та характеристики правових процедур, в порядку яких реалізуються наведені права та повноваження, можна вказати про, в цілому, притаманність їм вказаних вище ознак адміністративних процедур: публічний характер, особливий суб'єктний склад; нормативний характер; вирішення індивідуальних

справ; стадійний характер; спрямованість на забезпечення реалізації вказаних прав та повноважень; регулювання порядку здійснення правозастосовної діяльності; виникнення в сфері державного управління, а також інших ознак, що наведені у визначенні адміністративних процедур. Вказане дає підстави для характеристики їх як адміністративних процедур.

Висновки. Адміністративними процедурами, що спрямовані на реалізацію заборони втручання у здійснення правосуддя слід визначити правові процедури реалізації повноважень суддів та інших суб'єктів правовідносин у сфері організації правосуддя, що передбачені законом на випадки такого втручання. Коло таких процедур є достатньо широким, адже до нього слід віднести не тільки процедури, що ініціюються суддею, але й ті, ініціатором яких виступають органи суддівського самоврядування та Асоціація. Вказані процедури носять переважно заявний характер (окрім процедури притягнення до адміністративної відповідальності за ст. 185-3 КУпАП). Крім того, привертає до себе увагу, що в адміністративних процедурах, які ініціюються органами суддівського самоврядування безпосередня участь судді не є характерною. Слід відмітити про недостатню урегульованість у законодавстві окремих видів таких процедур. Вказане стосується, зокрема процедур, що ініціюються органами суддівського самоврядування та Асоціацією. Вказане визначає перспективні напрямки досліджень: 1) уточнення окресленого вище кола адміністративних процедур та вдосконалення їх систематизації; 2) дослідження правового регулювання вказаних процедур на основі сприйняття їх як адміністративних та усунення його недоліків.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Організація судових та правоохоронних органів: підруч. / [І.Є. Марочкін [та ін.]; ред. І.Є. Марочкін. — Х.: Право, 2013. — 448 с.
2. Моніторинг стану незалежності суддів в Україні / [ред. А.Г. Алексєєва]; Центр суддівських студій. — К.: Адеф, 2014. — 88 с.
3. Щодо втручання у здійснення правосуддя: рішення Ради суддів України від 04.06.2015 р. № 53 // Закон і Бізнес. — 2015. — 06. — № 26.
4. Калашник Ю.В. Відповідальність за прояв неповаги до суду: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Калашник Юлія Вікторівна; Держ. вищ. навч. закл. «Запоріж. нац. ун-т» М-ва освіти і науки України. — Запоріжжя, 2013. — 18 с.
5. Кодекс України про адміністративні правопорушення: від 07.12.1984 р. № 8073-Х: за станом на 09 квіт. 2015 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. — 1984. — Додаток до № 51. — Ст. 1122 (із змінами).
6. Фролов Ю.М. Адміністративні процедури: зміст та особливості / Ю.М. Фролов // Форум права. — 2013. — № 3. — С. 692—698. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2013_3_114.pdf
7. Братель С.Г. Поняття та ознаки адміністративних процедур / С.Г. Братель // Науковий вісник Херсонського державного університету. — Серія: Юридичні науки. — 2014. — Том 2. — Випуск 1. — С. 66—69.
8. Басова Ю.Ю. Теоретико-правовий аналіз поняття «адміністративна процедура» / Ю.Ю. Басова // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. — Серія: Юриспруденція. — 2014. — № 11. — Том 1. — С. 121—123.
9. Миколенко А.И. Административный процесс и административная процедура: проблема соотношения / А.И. Миколенко // Вісник Одеського національного університету ім. І.І. Мечникова. — Серія: Правознавство. — 2014. — Том 19. — Випуск 1 (22). — С. 152—159.

10. Шевчук О.М. Адміністративні процедури здійснення державного контролю за обігом наркотичних засобів: визначення поняття / О.М. Шевчук // Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского. — Серия: Юридические науки. — Том 27 (66). — 2014. — № 1. — С. 152–157.
11. Біла В.Р. Адміністративна процедура як нормативна модель процесуальних правовідносин / В.Р. Біла // Науковий вісник Ужгородського національного університету. — 2015. — Серія: Право. — Випуск 30. — Том 2. — С. 12–15.
12. Гусейнов Р.Х. Поняття адміністративно-юрисдикційного провадження в діяльності органів виконавчої влади та визначення видів таких проваджень / Р.Х. Гусейнов // Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского. — Серия: Юридические науки. — Том 25 (64). — 2012. — № 1. — С. 365–370.
13. Щепоткіна В.В. Адміністративні процедури в діяльності судів і суддів: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Щепоткіна Валентина Володимирівна; ДНДІ МВС України. — Київ, 2014. — 20 с.
14. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341-III: за станом на 14 трав. 2015 р. // Офіційний вісник України. — 2001. — № 21 (08.06.2001). — Ст. 920 (із змінами).
15. Кримінальний кодекс України. Науково-практичний коментар: у 2 т. / [ред. В.Я. Тацій [та ін.]. — Х.: Право, 2013. Т. 2: Особлива частина / [Ю. В. Баулін [та ін.]. — 2013. — 1040 с.
16. Адміністративне право України: підруч. / [ред. Т.О. Коломоець]. — К.: Істина, 2012. — 528 с.
17. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 07.07.2010 р. № 2453-VI: за станом на 12 лют. 2015 р. // Офіційний вісник України. — 2010. — № 55/1 (30.07.2010). — Ст. 1900 (із змінами).
18. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. № 2747-IV: за станом на 18 черв. 2015 р. // Офіційний вісник України. — 2005. — № 32 (26.08.2005). — Ст. 1918 (із змінами).
19. Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів: Закон України від 23.12.1993 р. № 3781-XII: за станом на 14 жовт. 2014 р. // Голос України. — 1994. — 03. — 02.03.94. — № 40 (із змінами).
20. Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996 р. № 393/96-ВР: за станом на 14 жовт. 2014 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 47 (19.11.96). — Ст. 256 (із змінами).
21. Статут Всеукраїнської громадської організації «Асоціація суддів України» (зміни): за станом на 12 груд. 2014 р. // Офіційний сайт «Асоціація суддів України». — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://uajudges.org.ua/?cat=4>
22. Булгакова М. Новий Закон України «Про громадські об'єднання» / М. Булгакова, А. Петрів // Веб-сайт «Експертно-дорадчий центр «Правова аналітика». — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://legalanalytics.com.ua/uk/zakonodavstvo0/novynyzakonodavstva0/110-publicassociations.html>